

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE

V LJUBLJANI

Po enem letu so ga le našli. Kaj, boste rekli. Prostor za stalno lutkovno gledališče v Ljubljani. Od jeseni 1948 leta so lutkarji prevažali zloščljivi oder in »Udarne brigado« lipovih marionet zdaj v to zdaj v ono amatersko gledališče.

Na svoji odiseji po Ljubljani in bližnji okolici so končno odkrili skromno in neznančno dvorano. Dolgo se je skrivala njihovim očem, stisnjena med dva ogromna soseda — Šentjakobsko cerkev in gimnazijo. Na terenu so jo uporabljali za množične sestanke in le redko za kulturne prireditve. Po gostovanju lutkarjev pa se je zgodilo, kar se pač večkrat v življenju zgodi — jež je pregnal lisico.

Kakor osvežilen dež po dolgi suši je delovala na lutkarje nova pridobitev. Jože Šorn, član Mestnega lutkovnega gledališča, je spet zajahal pegaza. V depozitu Mestnega muzeja, v svoji pisarni, je pričel — med sulicami, meči in ne vem kaj še vse tam nabira prah — pisati. Lotil se je dramatisacije Levstikovega »Martina Krpana«, kar jih je že toliko pred njim brez uspeha poizkusilo. Dvakrat je vse črtal, v tretje popravljaj; končno je ta nekdanji nastavljenec v finančnem oddelku Mestnega ljudskega odbora dodal svoji dramatisaciji Ingoličeve »Udarne brigade« in raznim igriscam za lutkovne odre še »Martina Krpana«.

Medtem so drugi preurejali dvorano. Po načrtu arhitekta Danile Kocijana je postajalo v njej prijetno in toplo. Samo ene stvari ni bilo mogoče popraviti, njene velikosti... Na lutkovne odre se pa arhitekt Kocijan ne razume, zato se tega ni lotil. In Jagodičev Ciril, ki je

skonstruiral prvi zloščljivi oder, je začel spet brskati po knjigah... Ni ravno enostavna stvar takle načrt, zlasti, če je človek še pred kratkim premetaval prejemke in izdatke po raznih kontih in razredih. Lutkarstvo je bilo le njegov privatni »konjiček«. Pa če že sprejmeš službo konstruktorja in tehničnega vodje, moraš pač konstruirati. Pod raznimi risalnimi pripomočki je nastal nov načrt, ki je sedaj že uresničen. Čez poletje bo treba oder malo predelati; izkušeni je manjkalo. Tudi oder bi bilo treba povečati, toda kam? V cerkev ali h Kajfežu v gostilno?

Nekaj minut pred predstavo. Sto glav, med drobnimi so posejane tudi bolj debele, se nemirno obrača po dvorani. Otroške oči vrtajo po Didkovi sliki s Krpanom in vsemi ljudmi in živalmi, s katerimi ima ta kaj opraviti. Pogledi drugih se pasejo na okusnih keramičnih senčnikih stenskih luči, spolzijo po pozlačeni grški maski nad odrsko odprtino, ki nikakor noče zapreti ust. Morda tudi kdo za trenutek zahrepi po rdečem žamet. ki zastira oder in stranski izhod. Različne pripombe — iz starejših ust pridušene in zadržane, iz mlajših glasne in nagle, se med seboj prepletajo. Vse izzvene v eno samo hvalo.

Potem zavije dvorano neprodirna umetna noč. Mehek ženski glas prične Krpanovo zgodbo. Vse obmolke. »Mama, luč« preseka tišino, pridružita se mu polglasno izpraševanje in šepet... Nekdo poleg mene izpusti iz sebe grozeč

šepet, potem pa z nejevoljo zagodrnja: »Saj sem rekel, da bi lahko pri luči vse to povedala lutka. Kdo, za vruga, jo od otrok poslušal«

Tedaj se oder osvetli in Krpan s svojo kobilico prežene vse nezadovoljstvo. Poplava vzhicenja gre po dvorani. Nato se mlajši zabavajo z ogledovanjem, starejši tudi s poslušanjem — skratka vsi so zaposleni. Trdo, kot bi grče sekal, se lomijo iz nerodnega Krpana besede. Njegova kobilica je vse bolj zanimiva. Taka je kot živa. Nič čudnega, če takrat, ko jo primaha na oder, otroci kar z odprtimi ustrni strme vanjo. Od časa do časa prikipi prisrčen hi, hi, hi, hili iz njihovih ust. Ko hočejo dvorjani preizkušati njeno moč in jih kobilica obrca, jih skoraj ni mogoče krotiti. Bolj jim je to všeč, kot takrat, ko Krpan na odru odseka Brdavsus glavo. Kaj je počasni Krpan proti iskri kobilici, ki zna tako smešno sukati oči, vihati rep, stegovati vrat in odpirati gobec... Pa še en junak je, spet na štirih nogah — cesaričin kužek. Prav po pasje laja, jo drobi zdaj v ta zdaj v oni konec odra, seda na zadnje noge, maha z repom...

No, saj so tudi ljudje zanimivi. Cmokasti in strahopetni cesar s kratkimi nožicami, ki govori, kot bi imel cmoke tudi v ustih, vzbuja prav tako smeh. Pa okorni dvorjani, kočijaž in služabnik, pri katerih niti lasulja, niti lepa obleka ne moreta prikriti — lipovine. Vendar je od ljudi najbolj zanimiv zlobni, zajedavi minister Gregor z nosljajočim glasom in živahnimi kretinjami.

Le kadar so pogovori bolj dolgi, začno v dvorani škripati stoli. Ogledovanja krasnih stolčkov, mizic, lepe pokrajine in vsega ostalega, kar je na odru, je otrokom hitro dovolj. Modri razgovori pa mlajših nič kaj dosti ne zanimajo.

Dobro uro traja predstava, seveda brez odmorov, ki so res malo dolgi. Ni pomoči — kulise je treba premenjati, ker oder ni premakljiv. Ko pa zagledaš spet čudovito kobilico, kužka, Krpana, ki seka lipo in se drevo res prevrne, ko Krpan zadnjič zamahne, pozabiš, da je bil odmor predolg...

»Konec predstave. Šele tedaj začutijo vsi, da je v dvorani vroče in zatohlo. Ventilacije ni. Še en pogled na sliko s Krpanom in občinstvo med glasnim razpravljanjem zadovoljno odhaja. Imena raznih junakov v igri se love po zraku, pomešana s kratkimi ljubljanskimi sodbami »fajn« ali »fino«.

Moj sosed, ki se je med predstavo razburjal zaradi teme, je dobrodušno dejal: »Kar dobro je«. Vendar je imel spet svoje pripombe. Ponovil je tisto o lektorici in še dodal: »Vodiči« še niso vsi v tem poslu doma«. Šla sva skupaj in govorila o predstavi. »Se bodo že še privadili«, je nadaljeval. »Sicer pa je voditi lutke težka umetnost. Vsak ni za to. Včasih sem bil pri vajah. Še pri sedemdeseti se je kobilica nekam trmasto zleknila, Brdavsus pa je glava odletela, še preden je Krpan mahnil z mesarico, drugič pa prepozno. No, sedaj vsega tega ni več.« Potem se je spavil nad lutke: »Če bi jih učenci iz Šole za umetno obrt

bolj živo pobarvali, ne bi prav nič škodilo. Dobro, da je oder osvetljen tako, kot je treba, drugače bi bili njihovi obrazi še bolj pusti.« »Kako pa Krpan?« ga vprašam. »Krpanu so že operirali glavo, pa ne bi prav nič škodilo, če bi mu tudi noge. Pa prerobati je, na cesarskem dvoru bi se res lahko odkril.« Med pogovorom se je najbolj razživel ob pripovedovanju o inscenaciji in ranih rekvizitih od baročnega pohištva, svečnikov do razkošne cesarske kočije. »Skrušny je »kampejlc« v barvanju, Vrtina bi pa za nekaj časa poslal med tiste, ki delajo otroške igrače, da bi jih spretnosti učil...« »So kobilico napravili tudi učenci sami?« »Ne, ni jim šlo, Ajsa Pengov jo je izdelal. Za novo igro bodo šle vse lutke skozi njene roke, so jo že pritegnili h gledališču.« Potem sva govorila še o vodičih in recitatorjih. Po večini so to igralci iz amaterskega gledališča v Mostah in stari lutkarji, le nekaj je novincev, med njimi tudi študentje. Veselje do odra imajo. No, zdaj ko že nastopajo, gre vse skupaj malo hitreje.« Potem je prešel na gospodarsko stran. »Skoraj milijon dinarjev je stala preureditev dvorane,« mi je pojasnjeval. »Zdaj pa predstave niti toliko ne nesejo, da bi krili stroške zanje. In vsemu temu je krivo pomanjkanje prostorov v Ljubljani...« Prišla sva do tromostovja, tam sta se najini poti ločili.

Kdor želi na lutkovno predstavo, mu priporočam, da pride zgodaj. Za lutke se zanimajo namreč tudi otroci izven Ljubljane. In če je zanje rezerviranih 50 vstopnic, jih je s temi že polovica oddanih.